

RANA ESCULENTA L. VAR. RANA RIDIBUNDA. PALL.

Dr. Dadai Jenő tanórsegédétől.

Az állatok faji jellemei között egyik sincs annyi változásnak alávétve, mint a színezet és nagyság, melyekre nemcsak az égalj és természeti viszonyok bírnak befolyással, hanem néha még az évszakok és az életkor is. Az állatorszáiban erre igen sok példát találhatni, különösen a madaraknál, melyek között némelyek évszakok szerint változtatják színezetüket. De a nevezett hatányok behatása alatt keletkezett színváltozások legszebb példáját a kétéltűek között a *Rana esculentánál* találhatni, melynél a szín és nagyság váriálás néha annyira megy, hogy ugyanazon lelhelyen, miként *K n a u e r* nagyon helyesen megjegyzi¹⁾: „nem igen találhatni két példányt, különösen fiatal korban, mely színezetét illetőleg mindenben meg egyezne;“ sőt legtöbbször a szín és nagyság annyira váriálhat, hogy az illető példányt egészen külön fajnak is tarthatni, mit bizonyít a roppant sok synonym.

K n a u e r, de különösen *S c h r e i b e r*, ki az európai csúsók és kétéltűek rendszeres leírásával foglalkozott, figyelmét kiválóan fordította e fajra s igyekezett a meglehetős homályos fogalmakat tisztázni s lehetőleg kikutatni és megállapítani a typicus s mintegy kiindulási pont gyanánt szolgáló színezetet.

S c h r e i b e r szerint az eredeti színezet teljesen kifejlett állapotban a hátoldalon többé-kevésbbé világos, vagy sötétzöld, rendszeren meglehetősen egyenlő nagyságú s a combokon inkább harántsávokban kiszélesedő fekete foltokkal tarkázva. Az állkapcsok szegélye mindig feketés s az orrnyilástól a szemig hasonlóan színezett sáv húzódik. A hátoldalon még három, gyakran párhuzamosan lefutó sárgás sávot találhatni, melyek a nyakszirttől a törzs végeig nyulnak. Ezen sávok közül a középső legállandóbb. A hasoldal, különösen a nőstényeknél, szürkés vagy feketésen petyezett; mi azonban a hímeknél is előfordul néha, bár ezeknek hasoldala legtöbbször világos fehérek.²⁾

¹⁾ Die Reptilien und Amphibien Nieder-Oesterreichs. p. 29.

²⁾ Herpetologia europaea. p. 121.

Ezen eredeti s mintegy kiindulási pontot képező színezettől azonban a legkülönbözőbb eltéréseket találhatni a szerint, a mint az állat fiatalabb vagy idősebb; mert például a fiatal példányok általános színezete zöld, szürke vagy hússzínű s többé-kevésbé világos; a három hosszirányú sáv közül néha csak a középső van meg, de ritkán hiányzik is. A fekete foltok rendszeren csak kevésbé fejlettek s igen gyérek. De ennél érdekesebb színváltozásokat mutat a combok színezete, mely az egy- és két éves példányoknál leginkább szürke vagy szürkés sárga alapszínezetű, a felső középvonalon sárgás hossz-sávokkal. A második év folyamán már a többé-kevésbé zöld alapszín lépik fel, mely legmagasabb fejlődését a harmadik évben éri el; míg a későbbi években majd sötétül, majd pedig zöldesszürkébe vagy olajszínbe megy át s a sárgás sávok mindinkább tűnedeznek, míg végre az egész állat egy alapszínezetű lesz.

A színezet és nagyság váriálására a különböző életkoroknál sokkal nagyobb befolyással bírnak a különböző lelhelyek s valóban miként Knauer is megjegyzi¹⁾, csaknem minden állóvízben, bizonyos tekintetben új várietást találhatni. Emellett szól azon körülmény is, hogy Knauer csupán alsó Austriából hét feltűnőbb szín- és alak várietást említ fel²⁾, míg Schreiber huszonnégyről tesz említést³⁾, melyek közül igen sok a korábbi bűvárok által külön species gyanánt iratott le.

Nem szándékom itten a legkülönbözőbb helyekről gyűjtött s külön species névvel jelelt várietások mindenikét elősorolni, hanem csak egyet említek fel: a *Rana ridibunda* Pall. déloroszországi várietást, mely faunánkat illetőleg meglehetősen érdeklél bir.

E várietást, mely mind nagyságára, mind színezetére nézve a typicus *Rana esculentatol* nagyon eltérő, a mennyiben 10—12 cm. nagyságra nő és barnás fekete színezetű, fekete foltokkal, melyek különösen a has- és hátoldal között igen nagyok; Pallas irta le először déli Oroszországból a fennemlített új species néven⁴⁾, míg Gmelin *Rana gigas*⁵⁾ és Schneider *Bufo ribibundus*⁶⁾ néven ismerteti.

¹⁾ ²⁾ Id. m. l. 28.

³⁾ Id. m. l. 117—119.

⁴⁾ Reise d. versch. Prov. d. russ. Reich. I. pag. 458. 14. (1771.) (Schreib. u.)

⁵⁾ Linn. Syst. nat. III. p. 1053. 14. β. (1790.) (Schreib. u.)

⁶⁾ Schneid. hist. amphib. I. pag. 226. XVII. (1799.)

Az előbb említett szerzők után sokáig sehol nem találhatni említést eme várietasról, nem különösen Dél-Oroszországon kívül más lelhelyeiről. Erre vonatkozólag legelső adatot Petényi nyújt, ki azt, miután hazánkban a Tízamentén találta, *Rana Tisza* névvel jeleli.¹⁾ Ugyanezen lelhelyről említi fel dr. Entz Géza kolozsvári egyetemi tanár is.²⁾

E varietást én folyó év november havában Szamosfalváról hozott *Rana esculenta*-k között találtam s így mint új lelhelyről s Erdély faunájának a kelet-európaire emlékeztető alakját érdemesnek véltem felemlíteni.

ÁSVÁNY- ÉS FÖLDTANI KÖZLEMÉNYEK ERDÉLYBŐL.

Dr. Koch Antal egyet. tanártól.

(Folytatás.)

„Adalékok Erdély geológiájához és mineralogiájához“ s később a fentebbi czim alatt az „Erdélyi Múzeum“ 1876—1878. évfolyamaiban összesen tizenöt (XV.), a kolozsvári orv. term. tud. társulat Értesítőjének 1878. évi folyamában pedig három közlemény jelent meg; ezennel folytatom kisebb adalékaimnak közzétételét és pedig folytatólagos folyó számok alatt.

XIX. Második pótlék Erdély ősemlősei és az őseemberre vonatkozó leleteinek kimutatásához.

Az első pótlék megjelenése óta (Erd. Múz. 1877. 8. sz. 131. l.) ismét néhány adatnak birtokába jutottam, melyek a közlésre érdemesek.

A) Ősemlősöknek újabb leletei.

Az erdélyi múzeum őslénytani gyűjteményét újabban átnézvén, sikerült a régebben ide került ősemlős csontoknak még következő lelhelyeit kipuhatolnom.

1. *Cervus megaceros Hartm.* agancstörédeke. A.-Zsukról. Bakó Károly adom.

¹⁾ Frivaldszky J. Jellemző adatok Magyarország faunájához. Pest. 1864. p. 78.

²⁾ Term. rajzi füz. II. k. IV. f. *Pelobates fuscus*, stb. p. 217.